

6.Грей К.Ф., Ларсон Э.У. Управление проектами: Практическое руководство: Пер. с англ. – М.: Дело и Сервис, 2003. – 528 с.

7.Потапов С.В. Как управлять проектом. – М.: Эксмо, 2006. – 160 с.

Получено 19.02.2009

УДК 005.95 : 005.934

Н.І.ЛОГІНОВА

Харківський національний економічний університет

МІСЦЕ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ В ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Розглядається структура економічної безпеки підприємства, аналізуються різні підходи до визначення її складових та обґрунтовується провідне місце кадрової безпеки серед інших складових економічної безпеки.

Метою будь-якого підприємства є ведення господарської діяльності для отримання прибутку, що виступає головним чинником функціонування підприємства. Але діяльність суб'єкта господарювання схильна до ризику, який становить небезпеку для подальшого його розвитку. Ризик пов'язаний, перш за все, з непередбачуваними умовами та ситуаціями в зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства. Це може призвести не тільки до небажаних результатів, а й до непоправних наслідків і навіть до банкрутства. Тому необхідним є вивчення та впровадження економічної безпеки, що залежить від різних обставин: діяльність конкурентів, недобросовісність контрагентів, несприятлива політики держави тощо. Але найбільшу загрозу для порушення економічної стійкості та стабільності підприємства є внутрішні умови, а саме – персонал. Ніхто й ніщо не може нанести більшої шкоди підприємству, ніж його співробітники, які мають більше доступу до всіх елементів діяльності, здатні пройти систему безпеки, мають доступ до інформаційних баз, можуть просто почути необхідне або розпитати в інших працівників.

У теорії винаходять, а на практиці вводять у дію безліч технічних засобів захисту економічних аспектів функціонування підприємства, але жоден з них не враховує або не має сили проти людського чинника. Тому з усіх складових економічної безпеки на перший план виходить саме кадрова безпека.

Мета дослідження – систематизація різноманітних підходів до визначення поняття «кадрова безпека» та її місця в економічній безпеці підприємства.

Питаннями кадрової безпеки в системі економічної безпеки підприємства займалися такі вчені, як Н.Й.Реверчук, В.М.Гесць,

Л.Г.Мельник, М.Г.Грещак, М.О.Кизим, Т.С.Клебанова, О.І.Черняк [1, 5, 6, 8] та ін.

Перш ніж перейти безпосередньо до кадрової безпеки необхідно розглянути сутність економічної безпеки через її основну мету. Головною метою економічної безпеки підприємства є підтримка фінансової стабільності та стійкості підприємства, а також створення умов для його подальшого розвитку в стрімко мінливому зовнішньому та внутрішньому середовищі для досягнення максимального прибутку.

Як уже зазначалося, кадрова безпека є складовою економічної безпеки поряд із фінансовою, силовою, інформаційною, техніко-технологічною, правовою, екологічною і т.д. Для визначення місця кадрової безпеки серед інших необхідно розкрити сутність усіх інших.

Фінансова складова регулює питання фінансово-економічного стану підприємства, стійкості до банкрутства, визначає параметри платоспроможності та інші грошові характеристики [1, с.125]. Н.Й.Реверчук вважає, що фінансова безпека підприємства – це захист від можливих фінансових витрат і попередження банкрутства підприємства, досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів. Саме вона, на її думку, є провідною і вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є рушієм будь-якої економічної системи [6, с.22-23]. Такої точки зору щодо визначення фінансової складової економічної безпеки дотримується також Л.Г.Мельник, який визначає її як досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів [8, с.536]. Існує думка, що фінансова безпека має на меті підвищення ліквідності, зниження кредиторської та дебіторської заборгованості, збільшення фінансової стійкості та ін. [1, с.570].

Силова складова займається режимами, фізичною охороною об'єктів і особистою охороною керівництва, протидіє криміналу, взаємодіє з правоохоронними та іншими державними органами [5, с.125]. Вона забезпечує нейтралізацію фізичного і морального впливу на керівництво та провідних спеціалістів підприємства з метою нанесення шкоди їхньому здоров'ю, а також репутації й матеріальному становищу і нейтралізацію негативного впливу, направлено на майно підприємства, несе загрозу зниження вартості його активів та втрати економічної незалежності [1, с.576]. У літературі можна знайти тлумачення силової безпеки підприємства як захисту фізичної особи від загроз її життю, здоров'ю та матеріальному благополуччю, а також захист майна від кримінальних посягань [6, с.27]. Л.Г.Мельник ставить за мету силової складової забезпечення фізичної безпеки робітників підприємства (в першу чергу керівників) і збереження їх майна [8, с.536].

Інформаційна безпека заснована не тільки на захисті власної інформації, зокрема й конфіденційної, але й на діловій розвідці, інформаційно-аналітичній роботі із зовнішніми і внутрішніми суб'єктами тощо [2, с.24]. Її метою є ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення господарської діяльності підприємства [8, с.536]. Інформаційна безпека підприємства також може визначатися як захист конфіденційної інформації, попередження її витоку, захист програмних продуктів.

До техніко-технологічної складової належить створення й використання технічної бази, устаткування та основних засобів виробництва і таких технологій та бізнес-процесів, які посилюють конкурентоздатність підприємства [2, с.24]. Ця складова є захистом від можливих витрат унаслідок використання застарілої техніки і технології виробництва продукції, неефективної організації виробничого процесу [6, с.24]. Вона повинна відображати ступінь відповідності технологій, які застосовуються на підприємстві, сучасним світовим аналогам щодо оптимізації витрат ресурсів. Часто вчені називають цей елемент економічної безпеки технологічною складовою, до основних негативних впливів якої відносяться дії, спрямовані на підрич технологічного потенціалу підприємства, порушення технологічної дисципліни, моральне старіння технологій, які використовуються [1, с.575].

Правова (політико-правова) складова має на меті всебічне юридичне забезпечення діяльності підприємства, грамотну правову роботу з контрагентами й владою, вирішення інших правових питань [2, с.24]. Її основними загрозами виступає недостатня правова захищеність інтересів підприємства в документації, порушення юридичних прав підприємства і його працівників, навмисне чи ненавмисне розголошення комерційно важливих даних, порушення норм патентного права [1, с.575]. Ця складова економічної безпеки здійснює всебічне правове забезпечення діяльності підприємства, дотримання чинного законодавства [8, с.536]. Н.Й.Ревчук виділяє саме політико-правову безпеку як захист від надмірного податкового тиску, нестабільного законодавства, неефективної роботи юридичного відділу підприємства [6, с.26].

Екологічна складова економічної безпеки підприємства передбачає дотримання екологічних норм технології і випуску продукції, мінімізацію витрат підприємства від забруднення навколишнього середовища [8, с.536]. Це також захист від руйнівного впливу природних, техногенних чинників і наслідків господарської діяльності підприємства [6, с.25].

Кадрова (інтелектуальна, кадрово-інтелектуальна) складова. На цьому елементі економічної безпеки підприємства зупинимося більш

детально трохи далі.

Для глибшого розуміння економічної безпеки підприємства можна застосувати інформаційно-захисний і ресурсно-функціональний підходи. Перший підхід розглядає підприємство як систему, яка наповнена або навіть переповнена інформацією в усіх її джерелах ресурсів і потребує її захисту. Другий – визначає, що кожний суб'єкт господарювання «наповнений» своїми власними та залученими ресурсами, які функціонують протягом його діяльності. У цьому випадку служба економічної безпеки підприємства повинна при необхідності налагодити, підтримувати та розвивати таке функціонування. Але, на нашу думку, ефективна система безпеки повинна враховувати обидва підходи. За таких умов усі складові можна розподілити між ними (рис.1).

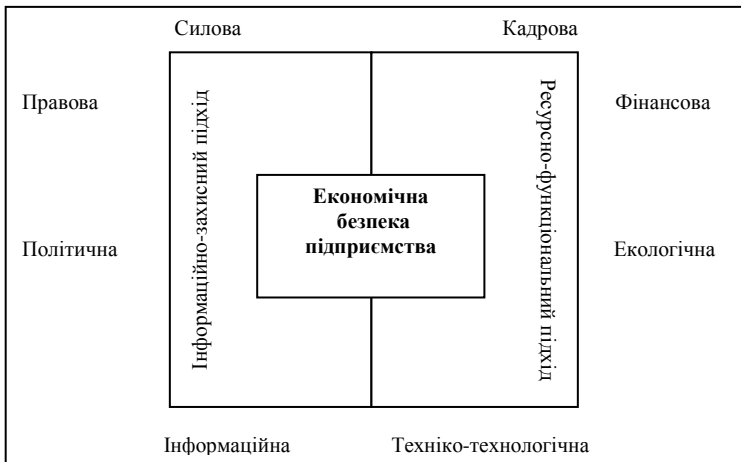

Рис.1 – Структура економічної безпеки підприємства

Чому саме кадрова безпека підприємства є пріоритетною та головною? В усьому світі близько 80% збитків матеріальним активам компанії наноситься їх власним персоналом. Тільки 20% спроб злому мереж і отримання несанкціонованого доступу до комп'ютерної інформації виникає ззовні. Останні 80% випадків спровоковані з участю персоналу компанії [3, 4]. На жаль, ситуація на вітчизняних підприємствах не краща, якщо не гірша. Тому перед тим, як організувати інші елементи економічної безпеки та протидіяти всім зовнішнім і внутрішнім загрозам, необхідно нейтралізувати або звести до мінімуму загрози з боку власного персоналу.

Дуже рідко зустрічаються роботи, присвячені саме цьому питанню.

ню. Більшість учених погоджуються з тим, що найважливішою є фінансова складова.

Серед проаналізованої літератури можна знайти, що кадрова безпека – це процес запобігання негативним впливам на економічну безпеку підприємства за рахунок ризиків і загроз, пов'язаних з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами в цілому [5, с.126]. Іноді кадрову складову поєднують з інтелектуальною, метою якої є збереження і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства і ефективного управління персоналом [8, с 536]. Цей підхід можна пояснити тим, що безпека підприємства залежить не тільки від самого персоналу, а й від його рівня освіти, професіоналізму, компетентності, потенціалу тощо. Н.Й.Реверчук зазначає, що кадрова безпека підприємства полягає у попередженні та зменшенні небезпеки негативного впливу на економічну безпеку недостатньо кваліфікованих співробітників підприємства, неефективного управління персоналом щодо збереження та розвитку інтелектуального потенціалу підприємства [6, с.23]. Кадрову безпеку також визначають як комплекс заходів, спрямованих на запобігання та знешкодження загроз і ризиків, а також негативних для економічного стану компанії наслідків, пов'язаних з роботою і поведінкою персоналу, його інтелектуальним потенціалом, трудовими відносинами в цілому [7, с.34].

Усі ці визначення кадрової складової економічної безпеки розглядають персонал тільки як загрозу. Тож виходить, що він несе в собі тільки негативні дії. З цим не можна погодитися тому, що персонал – це один з ресурсів, за допомогою якого підприємство досягає поставлених цілей. Загрози можуть йти як з боку персоналу, так і на нього самого (рис.2).

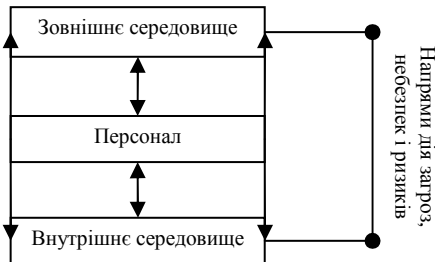

Рис.2 – Функціонування персоналу у зовнішньому та внутрішньому середовищі

На нашу думку, метою кадрової безпеки підприємства повинно бути не тільки запобігання та попередження негативних впливів від

персоналу, а й захист його самого, створення сприятливих умов для його роботи. Враховуючи навіть те, що персонал – це ресурс, не треба забувати принцип гуманності та соціального захисту. На відміну від інших ресурсів персонал – це живі істоти. Тому враховуючи вищесказане, ми можемо дати своє визначення кадрової складової.

Кадрова безпека підприємства – це найбільш важлива складова економічної безпеки підприємства, яка має на меті виявлення, знешкодження, запобігання, відвернення та попередження загроз, небезпек і ризиків, які спрямовані на персонал та його інтелектуальний потенціал, і ті, які йдуть безпосередньо від нього, що повинно проявлятися в системі управління трудовими ресурсами та в кадровій політиці підприємства.

Таким чином, кадрова безпека підприємства повинна займати провідне місце серед інших складових економічної безпеки. Завданнями служби безпеки є не тільки протидія негативному впливу, який йде від персоналу, а й протидія тому, що направлений на нього.

Напрямами подальшого дослідження на основі викладених висновків і рекомендацій є визначення загроз і ризиків для кадрової безпеки підприємства.

- 1.Грещак М.Г. Безпека підприємництва. – К.: КНЕУ, 2003. – 611 с.
- 2.Криницин О. Что такое кадровая безопасность компании? // Антикризисный менеджмент. – 2007. – №2. – С.23-27.
- 3.Мартыненко И. Организация работы службы безопасности компании с персоналом // Менеджмент по персоналу. – 2006. – №3. – С.38-43.
- 4.Мартыненко И. Работа службы безопасности компании с персоналом // Менеджмент по персоналу. – 2006. – №4. – С.22-27.
- 5.Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / В.М.Гесць, М.О.Кизим, Т.С.Клебанова, О.І.Черняк та ін.; За ред. В.М.Гейця. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
- 6.Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур. – Львів: ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.
- 7.Чумарин И. Работа с персоналом в контексте общей безопасности компании // Менеджмент по персоналу. – 2005. – №1. – С.34-40.
- 8.Экономика предприятия / Под ред. Л.Г.Мельника. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2003. – 638 с.

Отримано 25.12.2008

УДК 331.108.22 : 005.952.2

Г.І.ПИСАРЕВСЬКА

Харківська національна академія міського господарства

ОЦІНКА КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Розроблено методичні рекомендації щодо оцінки кадрового потенціалу підприємства, що дозволить взаємопов'язати сукупність процесів, які необхідно реалізувати для